

SLOVENIJA DODANA NA SEZNAM DRŽAV POD DROBNOGLEDOM MONITORJA CIVICUS

PREGLED OMEJEVANJA DRŽAVLJANSKIH
SVOBOŠČIN V ZADNJEM ČASU

UVOD

V Sloveniji smo priča naglemu krčenju civilnodružbenega prostora, posebej po marcu 2020, ko je oblast prevzela vlada Janeza Janše. Monitor CIVICUS je decembra 2020 [oceno stanja](#) spremenil na zoženo. Vlada si od prevzema oblasti pod pretvezo pandemije covid-19 prizadeva sprejeti vrsto ukrepov, ki vplivajo na osnovne človekove pravice. Poleg tega se je poslabšalo stanje glede vladavine prave in pravice do sodelovanja. Lani je vlada v okviru Zakona o naležljivih boleznih brez utemeljitve ali datuma veljavnosti [sprejela](#) več uredb, ki omejujejo različne temeljne svoboščine, za zakon pa je bilo pred kratkim ugotovljeno, da je neustaven. Skoraj vse sprejete uredbe vsebujejo člene, ki urejajo vprašanja, ki nimajo zveze s pandemijo, vse to pa je bilo sprejeto po hitrem postopku brez posvetovanja. Poleg tega je vlada [večkrat napadla](#) civilnodružbene organizacije, medijska svoboda pa upada. Predsednik vlade in vladajoča Slovenska demokratska stranka (SDS) [kar naprej napadata](#) novinarje.

GROŽNJE CIVILNI DRUŽBI

Civilnodružbene organizacije v Sloveniji so vse pogosteje tarča omejevalnih ukrepov in sovražne retorike slovenske vlade. Trenutna vlada posebej usmerja sovražnost proti nevladnim organizacijam (NVO), ki se ukvarjajo z neodvisno kulturno produkcijo, varovanjem človekovih pravic, medijske svobode in okolja.

Odkar je vlada nastopila svoj mandat, si nenehno prizadeva omejiti dostop NVO do financiranja. Z enim svojih prvih ukrepov je Urad vlade za komuniciranje [obvestil](#) 15 NVO, da so njihove pogodbe za javno financiranje projektov v letu 2020 prekinjene. Vlada je navedla, da bodo ta sredstva preusmerjena v spopadanje s pandemijo. Podobno argumentacijo so uporabili, ko so znižali proračun za NVO s področja kulture. Še več, decembra 2020 je Janševa vlada neuspešno [poskušala](#) sprejeti amandma, s katerim bi v okviru 7. protikoronskega svežnja ukrepov ukinila nacionalni sklad za NVO.

Oktobra 2020 je 18 nevladnih organizacij, ki od 90-ih let delujejo na Metelkovi 6 v Ljubljani, od Ministrstva za kulturo, ki ima stavbo v lasti, prejelo nalog za izselitev. Gesta je v splošnem razumljena kot politično motiviran [poskus](#), da bi utišali NVO. Organizacije, ki so izselitvi nasprotovale, so z uradno pritožbo na sodišče uspešno zaščitile svoje pravice. Poleg tega je glasnemu kritiku Janševe vlade, glasbeniku Zlatanu Čordiću, Ministrstvo za kulturo novembra 2020 zaradi njegove politične aktivnosti nezakonito [ukinilo](#) status samostojnega kulturnega delavca. Po pritožbi je sodišče razsodilo, da je bil odvzem statusa protizakonit.

Tudi delo okoljskih NVO je oteženo na podlagi zakonodajnih sprememb, na podlagi katerih bo [omejeno](#) njihovo sodelovanje v presojah vplivov na okolje in bodo izključne iz osrednjih zadevnih postopkov. Te spremembe prihajajo v trenutku, ko se okoljske NVO vse pogosteje srečujejo z kampanjami blatenja in sovražnostjo zaradi boja proti okoljskim vplivom gradbenih projektov.

KAJ JE MONITOR CIVICUS:

[CIVICUS Monitor](#), je raziskovalni projekt, ki zagotavlja kvantitativne in kvalitativne podatke o stanju civilne družbe in državljanskih svoboščin v 196 državah. Podatke pridobi na podlagi sodelovanja z več kot 20 partnerji, ki preučujejo civilno družbo, in prispevka več neodvisnih ocen izvajanja človekovih pravic. Ti podatki so osnova za ocene civilnodružbenega prostora, ki temeljijo na najnovejših informacijah in kazalnikih glede stanja na področju svobode združevanja, mirnega zbiranja in izražanja. Države lahko dobijo naslednje ocene stanja:

ZAPRTO

ZATRTO

OVIRANO

ZOŽENO

ODPRTO

Tudi panožna združenja se srečujejo z ovirami pri svojih prizadevanjih. Maja 2021 so sindikati zapustili Ekonomsko-socialni svet, osrednji nacionalni forum za odnose med delodajalci in delojemalcji, zaradi vladnih kršitev pravil in postopkov sveta, ki so privedle do popolnega razpada socialnega dialoga.

GROŽNJE SVOBODI MEDIJEV

V zadnjih nekaj letih lastništvo medijev med političnimi strankami, izpostavljenimi javnimi osebnostmi in družbami v državni lasti [postaja](#) vse bolje problematično. Sicer se je transparentnost v zadnjih letih nekoliko izboljšala, saj novi mediji svojo pripadnost odprto izražajo, vendar je bilo opaziti porast časnikov, spletnih novičarskih platform in televizijskih postaj pod politično-strankarskim in tržnim vplivom.

V tem smislu je stranka SDS okrepila svoj nadzor nad slovenskim medijskim prostorom s finančno podporo madžarskih podjetij, ki so blizu madžarskemu predsedniku vlade Viktorju Orbánu, saj ta financirajo strankini medijski mreži Novo24TV in spletni portal Nova24. Pred kratkim, namreč oktobra 2020, je bila tretja najbolj gledana slovenska TV postaja Planet TV [prodana](#) madžarski medijski družbi TV2 Media, ki je prav tako [v lasti](#) madžarskega podjetnika, povezanega z Orbánovo stranko Fidesz.

Slovenska tiskovna agencija (STA) se prav tako [sooča](#) s političnimi in ekonomskimi pritiski. Vlada je ustavila financiranje agencije, in to kljub opozorilu EU pred takšnimi poskusi pritiska na javne medijske hiše. Agencija je preživelaa predvsem zahvaljujoč množično podprtih donacijski kampanji.

Novinarji so [nenehno](#) podvrženi napadom, tako osebno kot prek spletja. Posledično je Mednarodni inštitut za tisk (IPI) nedavno poročal o anonimnem [obvestilu](#) nekaterih novinarjev, da se začenjajo samocenzurirati, s čimer se želijo izogniti, da bi postali tarče spletnih kampanj blatenja.

PRIPOROČILA:

Slovenski vlad

- Spoštovanje pravice do svobode združevanja in konec napadov na NVO
- Odpoved vsakršnim ukrepom, s katerimi bi NVO odstranjevali iz prostorov, v katerih delajo, in javno priznanje prispevka NVO k družbenemu in ekonomskemu razvoju Slovenije
- Razveljavitev odločb, s katerimi je bilo zamejeno financiranje NVO, posebej tistih, ki so bile sprejete pod pretvezo soočanja s pandemijo covid-19, in podaljšanje vseh pogodb z NVO, ki so bile leta 2020 prekinjene
- Omogočanje NVO, vključno s tistimi, ki se ukvarjajo z neodvisno kulturno produkcijo, človekovimi pravicami, medijskimi svoboščinami in okoljem, da svoje dejavnosti izvajajo svobodno, ne da bi se bale povračilnih ukrepov, nadlegovanja in ustrahovanja
- Spoštovanje pravice do svobode izražanja in neodvisnosti medijev ter prenehanje izvajanja pritiska (vključno s finančnim pritiskom) na medijske hiše in neodvisne agencije, kot je STA
- Varovanje pravic novinarjev z zagotavljanjem, da se vse, ki novinarje blatijo in napadajo na drugačne načine, tudi prek spletja, pokliče na zagovor in se jih postavi pred sodišče
- Spoštovanje pravice do mirnega zbiranja in dopustitev mirnim protestnikom, da demonstrirajo v varnem in spodbudnem okolju brez grožnje nasilja in nadlegovanja.

Mednarodni skupnosti

- Evropske institucije morajo nemudoma ukrepati in obravnavati kršitve temeljnih pravic, vključno s krštvami pravice do mirnega zbiranja, izražanja in združevanja, ter splošno krčenje civilnodruženega prostora v Sloveniji
- Evropska unija in njeni voditelji morajo odločno obsoditi omejevanje financiranja organizacij pod pretvezo pandemije covid-19
- Evropska unija in njeni voditelji morajo odločno obsoditi ponavljajoče napade na neodvisne medije, novinarje in druge javne čuvaje (watchdoge)
- EU mora sodelovati s slovenskimi organi in zagotoviti, da vlada spet vzpostavi financiranje Slovenske tiskovne agencije
- Evropska unija bi se morala zavedati krčenja civilnodružbenega prostora v več članicah in ubrati bolj strateški pristop k obračanju negativnega trenda
- Evropska komisija bi morala zavzeti celovit pristop do vladavine prava, temeljnih pravic in demokracije; in sprejeti evropsko strategijo spodbujanja civilne družbe
- Evropska komisija bi morala vzpostavili mehanizem, ki bi civilnodružbenim akterjem omogočal, da sproti opozarjajo na resna vprašanja in/ali grožnje civilnodružbenemu prostoru. Takšen opozorilni mehanizem bi moral voditi k hitri (ponovni) oceni stanja in tako omogočiti pravočasen in konkreten odziv na ravni EU.